

Đôi Mắt

Tác Giả: Trán Trung Đáo
Thứ Ba, 21 Tháng 6 Năm 2011 05:08

Đôi mắt. Vâng, đôi mắt của người con gái đang bên kia hàng song sắt nhìn về phía tôi.

Cô gái vẫn đang đó mãi đêm đầu nghe tôi hát. Mắt khoanh cách không xa lắm nhưng tôi và cô như đang thu hẹp hai thế giới khác nhau. Cô gái đang bị giam trong khuôn hình sắt tối tăm, và tôi ở bên ngoài, còn mắt chút tí do. Mấy tuần trước đó, tôi chợt nhận ra bóng mặt của cô gái qua đôi mắt sáng. Mãi cho đến đêm trăng rằm, khi bóng mặt người con gái với mái tóc đen chờ chờ ngang vai dần dần hiện ra rõ nét, soi nghiêng nghiêng trên bề mặt vòng vèo loang lổ của mắt trước ng tíu hực đỏ đỏ của thành trại giam thối xã, tôi mới biết cô là mắt cô gái còn rớt trệ. Những đêm trăng như thế, tôi thấy bóng cô gái ngã dài ra ngoài song sắt, đôi tay như vịn vào thanh sắt rỗ, khuôn mặt trái soan nhu hòa đang nhìn về phía có tiếng hát của tôi.

*Giòng sông nào đã a người tình đi bên n biệt
Mùa thu nào đã a người và thăm bên xa
Hoàng hôn bay, bay mãi bên trời
Về đi sim, ta như người vô biệt
Ta vẫn chờ em dưới gốc sim già đó
Đầu hái dăng người mắt đóa đầu m tình ng
Đêm nguyệt t của ta gở em trong gió
Sáng lung linh hồn ta khóc bao giờ ....*

Bài Thu Hát Cho Người của Vũ Đức Sao Biển đi theo tôi từ những ngày còn ở Đà Nẵng. Thành phố đó, ngày xưa, những buổi chiều tôi thường ngồi dưới gốc cây đa trước sân phòng nghe Thủ C Giác, bên hầm 220 Hùng Vương và khóc tuối thối bay.

Khi tôi lớn lên, bài hát theo tôi vào đời học. Những đêm hè không ngủ được trong căn gác trọ trên đường Kiều Công Hai, tôi thường ôm đàn ra ngoài hiên ngâm nga Thu Hát Cho Người. Bài hát có sức thu hút đến nỗi ở phòng bên tôi đã a nào cũng thích và tập bài hát đó. Mắt tên bên

cùng phòng, Tr n Thanh Liêm, cũng nh bài Thu Hát Cho Ng i mà quen đ c cô gái c ng con ông ch m t pharmacy đ u ph đ p tuy t v i. Sau 1975, Liêm c i cô ta làm v và đ a nhau v i Đà N ng. Tôi i Sài Gòn, kéo lê l t cu c đ i sinh viên trong “thiên đ ng xã h i ch nghĩa” v i khoai mì và bo bo cho đ n 1979 thì b n tôi b y đ a cùng r nhau v t biên qua ngã B c Liêu.

Dĩ nhiên nh đã k , c b n chúng tôi đi h t và b b t m t l n. Công an ph ng B y, th xã B c Liêu trói c nguyên băng đ a v tr i giam th xã, ch làm th t c gi i đi tr i Cây D a. Má tôi t Sài Gòn khó khăn và t n kém l m m i đ n thăm đ c m t l n. Tôi khuyên má tôi đ ng xu ng n a: “ t t h i gian con s v . Th i bu i này, v t biên t nh đi ch , ch ng ph i t i tr ng g i n ng n , má đ ng đi xa v t v ”. Má tôi t m yên tâm ra v . B n tôi b y đ a, cùng v i 40 tù nhân khác, b giam trong m t phòng h c. B n tôi là nh ng k đ n sau nên b tên tù tr ng, ti ng lóng đ g i tên Tr t T Phòng, x p n m sát thùng c u. Mùi hôi th i b c lên. M y ngày đ u không ăn đ c, đêm không th nào ch p m t đ c. Thông th ng, sau khi làm xong th t c, tù v t biên b chuy n h t v tr i Cây D a, m t tr i tù th t s , n i ti ng kh t khe i mi n Tây, có đ o nh t c ch c ngàn tù v t biên. Nghe đầu hình ph t đ u tiên trong ngày nh p tr i là c o tr c đ u. N u không bi t cách dứt lót cho đám cán b , công an t nh, m i tù v t biên s b giam t sáu tháng đ n m t năm tr c khi đ c tr t do. Nhi u tù v t biên b nh t c hai ba năm, đ n gi n, vì tù quá đông nên tên trong s sách tù nhân nhi u khi b th t l c.

Không hi u sao, l n đó, tr i tr ng tr i giam th xã đ i ý gi b n tôi l i. M t bu i sáng, tr i tr ng Nguy n Văn Ninh t p trung b n tôi trong sân tr i, v i gi ng B c n ng ch ch, lên c n gi ng hu n m t h i, đ i ý: “Các anh có h c và còn quá tr , ch vì nghe l i đ đ và l ng g t mà cam tâm b t qu c ra đi. L ra các anh b đ a đi Cây D a giam và lao đ ng m t năm, nh ng sau khi đ c các bài t ki m, nh n th y các anh có ý th c, bi t vi c làm sai trái c a mình, chúng tôi khoan h ng và gi các anh l i đ lo công vi c c a tr i. Các anh đ c trong căn nhà lá cu i tr i, đ c phân công lao đ ng và ki m soát l n nhau. Sau m t th i gian, ít nh t là 4 tháng, n u các anh ch ng t hành vi t t, lao đ ng t t, chúng tôi s đ ngh lên y Ban Nhân Dân Th Xã tr t do cho các anh”. Tr i tr ng Nguy n Văn Ninh ng ng vài giây tr c khi g n gi ng: “Đi u quan tr ng các anh ph i ghi nh , b t c ng i nào trong s các anh tr n tr i, s còn l i s b còng 3 tháng trong phòng t i và chuy n đi Cây D a. N u k tr n tr i mà b b t chúng tôi s b n b ngay t i ch ”.

Th là nh tài vi t lách khéo mà bài t ki m c a b n tôi l t đ c vào m t xanh c a tr i tr ng. Trong tr ng đ i h c, b n sinh viên chúng tôi là m t nhóm văn ngh , làm th vi t lách nên n u c n ph i lách đ s ng còn, b n tôi lách không đ n n i t l m. Nh l i, m y tu n tr c đó, b n tôi b y đ a b x p ng i m t hàng dài nh thu đi thi tú tài, trong văn phòng ban qu n lý tr i, v a vi t t ki m v a nhìn nhau c i. M t b ng b y th ng gian m c n n bóp trán nghĩ ra m i đi u h p lý và th th m nh t trên đ i đ tr l i câu h i s m t và quy t đ nh “ đ ng c nào đã làm cho anh b t qu c ra đi”. Không gi ng nh các t i ch ng phá cách m ng ph i bi n lu n quanh co, liên h đ n ng i này ng i khác, chuy n v t biên ch quanh đi qu n l i nh ng lý do nghèo nàn, cha m già em đông, chén c m manh áo, b b n bè r rê mà b t qu c ra đi, b

giò thì hời hợt là hời hợt, chớ mong đợi cách mạng khoan hồng, thớ sớ làm lười cuốc đất, tình nguyện đi thanh niên xung phong, làm thủy lợi, an phận hức hành, làm đúng khuôn hiều “góp phần xây dựng đất nước tươi đẹp hơn hôm nay”, sớ không bao giờ tái phạm, v.v...và v.v... May mắn thay, dù viét toàn là chuyện vô hời mà kết quả lười thành công ngoài sớ tưởng tượng. Về sau, tôi cũng biết thêm, ngoài lý do viét lách, bên công an còn tin tưởng rằng nếu được phân công nấu ăn, phân phối cơm nước, bên tôi sớ không ăn cướp thớ ăn nhó đám tù hình sớ đởu trớ m đởu c đởu p đởu rách đã làm trớ trớ c trớ i nay.

Trớ i giam chúng tôi ớ chớ có 3 phòng giam, mớ t dành cho nữ và hai phòng dành cho nam. Trớ ng sớ tù nhân chớ vào khoàng 100 ngớ i. Trớ i thuớ c quyớ n quớ n lý cớ a thớ xã và là nữ i giam các trớ i hình sớ nhớ nhớ trớ m cớ p vớ t, đớ đớ m, đánh lờ n, buôn bán gian lờ n chớ trớ i, móc túi. Nhớ ng trớ i đớ i hình, trớ i chớ ng phá chính quyớ n đớ u bớ chuyớ n qua các trớ i tù xa xôi trong vùng U Minh rừng sâu nớ c đớ c, đớ c gớ i bớ ng cái tên vô cùng nhân hớ u là “trớ i cớ i trớ o” và trớ c tiớ p đớ t đớ i quyớ n quớ n lý cớ a Bớ Nớ i Vớ Cớ ng Sớ n. Viớ c canh gác ớ trớ i thớ xã cũng không có gì gớ i là quá chớ t chớ . Mớ i ngày tù nhân phớ i đi lao đớ ng trớ sáng đớ n chiớ u. Đàn ông thì đi làm ruộng, đàn bà thì nhớ cớ , trớ i rau. Suớ t hai mớ i bớ n giớ , công an thay phiên ngớ i canh phía ngoài sân trớ i. Thớ nh thoớ ng, anh chàng đớ ng đớ y, thớ bớ đớ c hành lang mớ i phòng đớ coi ngớ đám tù. Mớ c dù an ninh lờ ng lờ o nhớ ng trớ ngày trớ i đớ c thành lờ p đớ n nay chớ a xớ y ra mớ t vớ trớ n trớ i nào. Lý do vì đa sớ tù nhân là ngớ i trong làng, trong xóm, trong thớ xã. Trớ công an cho đớ n tù nhân đớ u biớ t nhau. Nhiớ u khi lờ i còn là bà con giờng hớ vớ i nhau nên dù có trớ n lên trớ i cũng không thoát. “Đi mô rớ i cũng vớ Hà Tĩnh” nhớ đám tù nhân thớ ng nói. Hoàn cớ nh bớ n tôi còn trớ hớ n thớ . Trớ n cớ đám bớ y thớ ng thì không đớ c, trớ n trớ ng đớ a thì không khó nhớ ng làm sao nớ bớ bớ n bè ớ lờ i chớ u đờn. Mai mớ t vớ Sài Gòn còn mớ t mũi nào ngớ nhau. Trớ i trớ ng Nguyớ n Văn Ninh đã trớ ng cớ nh cáo trớ c đó sao, cớ mớ t thớ ng trớ n đớ c thì cớ bớ n còn lờ i mang trớ i thay. Không đớ a nào muớ n bớ cồng 3 tháng và đầy đi Cây Dớ a thêm mớ t năm. “Phớ i an toàn rút vớ lờ i Sài Gòn rớ i mớ i bày keo khác”. Cớ bớ n đớ ng ý nhớ thớ và ngoéo tay nhau ớ lờ i cho đớ n ngày đớ c trớ t do.

Tôi ớ m yớ u nhớ t trong bớ n nên đớ c giao cho công viớ c đớ t ngớ i đớ nhớ cớ rau muớ ng. Ban đêm, nữ u trớ i không mớ a, tôi thớ ng ngớ i trên bớ đá phía cuớ i sân trớ i, tay gõ muớ ng, miớ ng ngâm nga nhớ ng bài hát cũ cho đớ buớ n. Mớ t cán bớ ngớ i miớ n Nam, tên Hoàng, có máu văn nghớ , nghe tôi hát, cũng trớ i gớ n nghe. Dĩ nhiên trong nhớ ng lúc nhớ thớ tôi thớ ng hát nhớ ng bài dân ca hay tình ca vô trớ i vớ . Khi đớ c đớ nghớ đóng góp mớ t bài, anh chàng công an gớ c du kích Bớ ch Liêu, chớ i ngay bài “Đêm Buớ n Tớ nh Lớ ” vớ i gớ ng Chớ Linh đớ c sớ t. Tôi buớ n cớ i thớ m nghĩ anh chàng này không biớ t và cũng không hiớ u gì vớ nớ i dung cớ a bài hát. Dù là du kích trớ thành công an xã, anh ta sinh ra và lờ n lên ớ miớ n Nam, và đớ ng nhiên vớ n thích hát nhớ c miớ n Nam hớ n là nhớ ng giớ ng ca the thé miớ n Bớ c mà chính anh cũng có lờ n tâm sớ : “tôi không hiớ u hớ đàng hò hét chuyện gì”. Mớ y ngày sau, anh chàng công an Hoàng ngớ a nghớ , ra xóm tìm mớ t cây đàn guitar, đờm vớ nhớ tôi đớ y anh đàn. Cây đàn cũ, trớ lâu không ai sớ đớ ng, chớ cớ a nó chớ c đã vớ t biên, đóng đớ y bớ i nhớ ng nghe cũng xớ n xang trong nhớ ng đờm khuya thanh vớ ng. Và cũng trớ bớ đá đó, tôi nhớ n ra đôi mớ t Bích Vân nhớ hai ánh sao đờm hiớ n ra trớ khung trớ i.

Đúng, tên cô gái là Bích Vân. Tôi biết tên nàng trong mắt buổi chi u đả đám n tù đi nh c bấ rau mu ng sau tr i. Cô không đ p nh s t ng t ng quá s c phong phú c a tôi qua ánh trắng lung linh huy n o đêm nào nh ng là cô gái đ th ng, đ p nhu hòa pha m t chút h n nhiên c a th i h c trò ch a qua h t. Tôi không h i nh ng đoán ch ng cô ta kho ng hai m i tu i. Bích Vân nhìn tôi: “Anh hát r t hay. Bích Vân nghe đ n thu c lòng nh ng không bi t bài hát đó tên gì?” Tôi đáp: “Đó là bài Thu Hát Cho Ng i c a Vũ Đ c Sao Bi n”. Bích Vân nh nh : “Bài hát hay, ng i hát hay và tên c a ng i vi t b n nh c cũng hay”. Nh ng ng i b n tù c a Bích Vân hình nh đã bi t chuy n cô ta th ng đ ng c a s nghe tôi hát, nên m m c i nhìn chúng tôi v i ánh m t trêu ch c. M t bà đ ng tu i bu t mi ng: “Hèn chi m y ngày nay c tình nguy n làm c công tác đ c u tiêu đ đ c ra ngoài”. Bích Vân đ m t cúi đ u.

Và c th , m i chi u nh c rau mu ng, trên đ ng đ a nhóm n tù v l i phòng, chúng tôi có vài phút nói chuy n v i nhau. Vì s công an b t g p, chúng tôi không dám nhìn th ng nhau lâu ch đ ng nói gì là m t cái n m tay. Hai đ a gi b nhìn tr i và nói nh ng câu ng n ng i: “Anh quê ở đâu?” Tôi đáp: “Qu ng Nam Đà N ng”. Nàng l i h i: “Xa quá nh . Gia đình em cũng g c mi n Trung nh ng vào Nam t khi em m i ra đ i. Ba m anh v n còn ngoài Qu ng hay đã vào Sài Gòn?” Tôi l i đáp: “Sài Gòn”. C th , cô ta nh m t cô giáo đang h i bài h c trò. T chuy n gia đình cho đ n chuy n tr i m a tr i n ng. Bích Vân thích h i nh ng không thích tr l i. Cô không thích nói v mình. Nhi u khi n u ph i nói, cô ta không bao gi kh ng đ nh, ch m cho qua chuy n.

M t buổi chi u, trong gi gi i lao, đ a l ng vào t ng, Bích Vân ch t khám phá ra nh ng dòng ch tr con còn in đ u đ i hàng rêu trên b t ng tr i giam, m t nàng ch t sáng lên m t cách h n nhiên đ a tay ch vào hàng ch ngu ch ngo c đã nh t nhòa theo năm tháng: “Anh bi t không, đây là tr ng ti u h c cũ c a em. Hàng ch kia làm c a đám b n bè em vi t h i l p năm”. Gi ng nàng tr m xu ng trong cay đ ng: “Tr ng bây gi là nhà tù và em v ng i trong l p h c nh ng không ph i là h c trò cũ mà nh m t tù nhân. M a mai quá anh nh ?” N u đây là quán café hay trong sân tr ng đ i h c, có l câu chuy n tr ng h c bi n thành nhà tù là m t đ u đ đ máu Qu ng tôi sôi lên, thao thao b t tuy t v cách m ng, nhân quy n, c m áo. Nh ng tr c m t Bích Vân, tôi ngh n l i không nói đ c. Tr c m t tôi không ph i là m t đ tài, m t câu chuy n, m t vi n nh mà là m t th c t , m t con ng i b ng x ng b ng th t, m t ng i con gái tu i hai m i đang ch u đ ng n i b t h nh c a m t giai đ an l ch s th m kh c. Nh ng n n nhân vô t i đ y th ng tích đang qu n qu i trong màn cu i c a m t v th m k ch quê h ng. Tôi c làm v i b t chút đau xót trong lòng cô b ng nh ng tri t lý v n h c đ c trong nh ng quán café ngoài Th Vi n Qu c Gia ngày nào: “Không ai bi t ch c nh ng gì s x y ra cho đ i mình, nh ng m t đi u mà anh và em có th bi t đ c, làm đ c trong hoàn c nh này là tìm cho mình m t hy v ng đ s ng và ph i s ng tr n v n cho hy v ng đó. S k di u không bao gi đ n n u không có hy v ng”. Bích Vân tr l i trong lúc v n nhìn đăm đăm vào hàng ch : “Cám n anh, em s nh nh ng đi u anh đ n, hãy hy v ng và r i s k di u s đ n”. Tôi mu n c m tay nàng nh ng không dám. Hai đ a đ ng bên nhau đ i chân t ng tr i giam và cũng là

trng hc cũ c a Bích Vân, ng nghe tiếng v t kêu và th m mong nh ng tia ng c a bu i chi u vàng th m ng kia đ ng bao gi t t.

M t l n trong lúc ch Bích Vân r a tay sau bu i chi u nh c : “T i sao Bích Vân ph i vào đây?” Bích Vân v n c m c i r a tay nh không nghe tôi h i, mãi đ n khi tôi l p l i câu h i l n th hai, nàng m i đáp th t nhanh và th t nh : “Em buồn thu c tây và b b t”. À ra th , tôi yên tâm t nh . M t ng i con gái nh nh n, xinh đ p và hi n h u nh Bích Vân không th nào đi ăn tr m ăn c p c a ai đ b b t. Th y tôi không nói gì thêm, nàng ng c m t: “Anh đang suy nghĩ gì, không tin em sao?” Tôi v n v ra m t: “Anh tin ch , anh tin ch , anh tin m t ng i nh em không th làm chuy n gì th ng luân b i lý, còn chuy n buồn thu c tây, r i g p xui thì b b t, có gì mà ng i, ra tù đi buồn tí p”. Vai nàng ch t rung lên và hai hàng lông mày cong c a nàng nhú l i nh ng không nói gì. Chuy n t c a tôi, Bích Vân hình nh đã bi t đám sinh viên b n tôi b b t vì t i v t biên, nên nàng không h i lý do, thay vào đó, Bích Vân h i v nh ng d tính sau khi tôi đ c th : “Ra tù, anh có tìm cách v t biên n a không?” Tôi ch ng ch n ch : “Đ ng nhiên. Anh không còn đ t s ng nào khác n a. Gi y t b t ch thu, h kh u b c t. Anh không còn là dân c a n c này n a. Anh ch còn m t con đ ng là đi cho đ n khi nào đi đ c m i thôi”. Bích Vân tr m ngâm không nói. Nàng ng c nhìn đám mây xanh nh tên nàng đang bay vô đ nh trên b u tr i, mãi m t lúc sau m i h i: “Anh c m gì nh t bây gi ?” Tôi suy nghĩ khá lâu r i đáp: “Anh có quá nhi u c m và t t c g n nh đ ng h ng”. Và tôi nhìn th ng vào đôi m t Bích Vân h i nàng m t cách nghiêm trang: “Ra tù anh s tìm cách đ đi tí p, Bích Vân, em có th cùng đi v i anh không?” Nàng l c đ u, nói nh v a đ tôi nghe: “Không, em còn m và ba đ a em nh . Ba em không bi t s ng ch t n i đâu. Em ph i l i đ lo cho m và các em”. Và nàng ngh n ngào: “Anh có bi t r ng anh đang tàn nh n m t cách h n nhiên không?” Bích Vân không ch tôi ph n ng hay bi n b ch, nàng xoay ng i b c đi, c gi u hai gi t n c m t đang lăn tròn t đôi m t bu n nh mùa đông. Nàng v i v b c vô phòng giam n nh đi tìm m t ch yên tĩnh đ đ c khóc m t mình.

Hai tháng sau, Bích Vân đ c th . Trong c nh nh n nh p c a ngày th tù, tôi không nói v i Bích Vân đ c gì nhi u. V l i, ch ng bi t gì đ nói. Tôi còn không lo n i cho tôi thì còn lo cho ai khác đ c. L i h a h n c a m t tên tù thì có gì giá tr . Hai đ a đ ng trong sân tr i. Bích Vân nói bng qu : “Anh thích đ c t do không?” Tôi kh ng đ nh: “Dĩ nhiên, anh c n ra kh i n i này g p”. Bích Vân l c đ u: “Em thì khác, b ng đ ng em thích l i. Anh b o em ph i tìm hy v ng nh ng ch ng th y hy v ng nào dành cho em phía bên kia hàng rào. Ít ra ở đây em còn có anh”. Tôi đáp: “Em còn m , còn các em, còn t ng lai đang ch Bích Vân. Em ph i hy v ng và s ng v i hy v ng đó”. Bích Vân chua chát: “T ng lai , em không thích ch này, nó có th là ngày mai và cũng có th không bao gi đ n”. Nàng nói tí p nh đang m : “Em thu c lòng bài hát r i. Mai này em s t hát l y, không c n anh n a”. Và nàng m t mình hát nh : “Giòng sông nào đ a ng i tình đi bi n bi t”. Tôi nhìn Bích Vân hát và c gì chúng tôi bi n thành hai con chim h a mi, cùng bay ra kh i n i này mà không ai hay bi t. Chúng tôi s bay đi th t xa, băng qua khu r ng già, đ n bên m t dòng su i mát, n i đang có đàn nai t đang s ng hi n hòa, n i có nh ng đ i sim tím ng t, không m t bóng con ng i, n i đó không có nhà tù, không có chém gi t, không có máu ch y. Nh s c nh ra đi u gì h tr ng, Bích Vân b c thêm m t b c g n h n và

Đôi Mọt

Tác Giả: Tr n Trung Đ o
Thứ Ba, 21 Tháng 6 Năm 2011 05:08

Tr n Trung Đ o